

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Cdo/183/2020
Identifikačné číslo spisu: 2311206972
Dátum vydania rozhodnutia: 27.01.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Jozef Milučký
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:2311206972.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Rímskokatolíckej cirkvi, Farnosť Kajal, so sídlom v Kajali, Stará 139, zastúpenej advokátskou kanceláriou MAPLE & FISH s.r.o., so sídlom v Bratislave, Žižkova 22B, proti žalovanému Slovenskému pozemkovému fondu, so sídlom v Bratislave, Búdkova 36, o vydanie nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Galanta pod sp. zn. 26C/79/2011, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 19. apríla 2017 sp. zn. 11/Co/266/2016, po náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 4. augusta 2020 sp. zn. I. ÚS 412/2018-50, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trnave z 19. apríla 2017 sp. zn. 11Co/266/2016 v zmeňujúcom výroku, ktorým zamietol žalobu v časti vydania a navrátenia vlastníctva k nehnuteľnosti v katastrálnom území P, parc. č. XXX/X - zastavané plochy a nádvoria, o výmere 14 048 m² z r u š u j e a v e c m u v r o z s a h u z r u š e n i a v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Galanta (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom (v poradí druhým) z 3. apríla 2015 č. k. 26C/79/2011-628 v spojení s opravnými uzneseniami z 19. apríla 2012 č. k. 26C/79/2011-651 a z 25. mája 2012 č. k. 26C/79/2011-704 uložil žalovanému povinnosť vydať a navrátiť žalobkyni vlastnícke právo k nehnuteľnostiam v katastrálnom území P. parc. č. XXX/X - orná pôda o výmere 29 330 m², parc. č. XXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 14 048 m², parc. č. XXX/X - orná pôda o výmere 86 894 m², parc. č. XXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 37 382 m², parc. č. XXX/XX - orná pôda o výmere 9 639 m², parc. č. XXXX/XX - orná pôda o výmere 7 455 m², parc. č. XXX/X - orná pôda o výmere 575 m², parc. č. XXX/X - orná pôda o výmere 18 731 m², parc. č. X - dom s dvorom o výmere 762 m², k nehnuteľnostiam v katastrálnom území T. parc. č. XXXX/X - orná pôda o výmere 1 079 m², parc. č. XXXX/X - orná pôda o výmere 110 m², parc. č. XXXX/X - orná pôda o výmere 230 m², parc. č. XXXX/XX - orná pôda o výmere 2 277 m², parc. č. XXXX/XX - orná pôda o výmere 837 m², parc. č. XXXX/XX/X - orná pôda o výmere 19 872 m², parc. č. XXXX/XX - orná pôda o výmere 206 m², parc. č. XXXX/X - orná pôda o výmere 12 836 m², parc. č. XXX/XX - orná pôda o výmere 34 925 m², parc. č. XXX/XX - orná pôda o výmere 10 272 m², parc. č. XXX/XX - orná pôda o výmere 16 498 m², parc. č. XXX/XX - orná pôda o výmere 2 112 m², parc. č. XXX/XX - orná pôda o výmere 23 517 m², parc. č. XXX/XX - orná pôda o výmere 2 228

m2, parc. č. XXX/X - zastavané plochy a nádvoría o výmere 285 m2, parc. č. XXXX/X - orná pôda o výmere 223 m2, parc. č. XXX - dom s dvorom o výmere 1 011 m2, parc. č. XXX - kostol o výmere 798 m2, parc. č. XXXX/XX - orná pôda o výmere 4 327 m2, ako sú vyznačené na geometrických plánoch Ing. G. G. zo 7. decembra 2007 č. 41/2007, z 5. decembra 2007 č. 42/2007, č. 43/2007, č. 47/2007, zo 4. decembra 2007 č. 44/2007 a č. 45/2007, overených Správou katastra Galanta 22. januára 1997 pod č. 290/96, 13. decembra 2007 pod č. 1226/2007, 14. decembra 2007 pod č. 1236/2007, 18. decembra 2007 pod č. 1253/2007, 2. januára 2008 pod č. 1237/2007, č. 1235/2007, 11. januára 2008 pod č. 1233/2007, 22. januára 2008 pod č. 1234/2007, č. 1232/2007, č. 1229/2007, č. 1230/2007, 29. januára 2008 pod č. 1251/2007, č. 1252/2007, spolu s dokumentáciou, ktorá k nim prislúcha, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Rozhodnutie o trovách konania si vyhradil na samostatné rozhodnutie po právoplatnosti rozsudku vo veci samej. Vykonaným dokazovaním mal preukázané, že žalobkyňa je oprávnenou osobou a žalovaný povinnou osobou, a že oprávnená osoba si v zákonnej lehote uplatnila právo na navrátenie vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam písomnou výzvou voči povinnej osobe. Uviedol, že parc. č. XXX/X, X, XXX a XXX boli podľa pôvodného pozemknoknižného stavu evidované ako orná pôda, a preto je rozhodujúci pôvodný stav, resp. označenie pozemkov v pozemkovej knihe alebo v evidencii nehnuteľností v čase ich odňatia pôvodným vlastníkom, a nie stav terajší, podľa ktorého sú tieto parcely zapísané v katastri nehnuteľností ako zastavané plochy. Zdôraznil, že parc. č. XXX/X nie je zastavaná žiadnou stavbou a i napriek tomu, že je vedená ako druh pozemku zastavaná plocha, žiadne stavby sa na nej nenachádzajú.

2. Na odvolanie žalovaného Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom (v poradí druhým) z 19. apríla 2017 2016 sp. zn. 11Co/266/2016 rozsudok súdu prvej inštancie v spojení s opravnými uzneseniami v časti vydania a navrátenia žalobkyni vlastníctva k nehnuteľnosti v katastrálnom území P. parc. č. XXX/X - orná pôda o výmere 37 382 m2 potvrdil a v časti vydania a navrátenia vlastníctva k nehnuteľnosti v katastrálnom území P. parc. č. XXX/X - zastavané plochy a nádvoría o výmere 14 048 m2 zmenil tak, že žalobu v tejto časti zamietol. Uviedol, že otázkou, ktorá mala zásadný význam vo vzťahu k vydaniu a navráteniu vlastníctva k nehnuteľnostiam v katastrálnom území P. parc. č. XXX/X a XXX/X bola tá skutočnosť, či bolo možné vydať nehnuteľnosti - pozemky, ktoré sú ako druh zapísané v evidencii nehnuteľností ako zastavané plochy a nádvoría. Poukázal na ustanovenie § 2 zákona č. 161/2005 Z. z., v zmysle ktorého možno vrátiť vlastnícke právo k nehnuteľným veciam, ktoré tvoria poľnohospodársku pôdu, pričom zákon o vrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám jednoznačne uvádza, k akým nehnuteľným veciam sa vracia vlastnícke právo, keď v poznámke k § 2 ods. 1 písm. a/ zákona je odkaz na zákon č. 220/2004 Z. z. a zákon č. 245/2003 Z. z., v zmysle ktorých poľnohospodárskou pôdou sa rozumejú pozemky, ktoré sú ako poľnohospodárska pôda využívané na poľnohospodársku výrobu. Dospel k záveru, že uvedený reštitučný zákon treba vykladať širšie a vlašnejšie v prospech oprávnenej osoby, a teda je možné vydať a navrátiť vlastníctvo aj k nehnuteľnostiam druhovo označeným v katastri nehnuteľností ako zastavaná plocha a nádvoría, ostatné plochy a vodné plochy, avšak len v prípade, ak žalobkyňa, na ktorej je dôkazné bremeno preukáže, že slúžia bezprostredne poľnohospodárskej výrobe, alebo sú pre ňu nepostrádateľné. Parcela č. XXX/X v katastrálnom území P. je zapísaná na LV č. XXX ako zastavané plochy a nádvoría o výmere 14 048 m2, pri spôsobe využitia je uvedené číslo 18, čo je pozemok na ktorom je dvor. Odvolací súd mal za to, že túto nehnuteľnosť by bolo možné vydať len v prípade, ak by bolo preukázané, že slúži poľnohospodárskej výrobe a bolo na žalobkyni, aby na skutočnosť, či predmetná nehnuteľnosť bezprostredne slúži poľnohospodárskej výrobe, označila dôkazy. Zástupkyňa žalobkyne uviedla, že sa nevie vyjadriť za akým konkrétnym účelom sa sporná parcela využíva a okrem ohliadky návrhy na doplnenie dokazovania nemala žiadne. Odvolací súd tak ustálil, že žalobkyňa neuniesla dôkazné bremeno na preukázanie charakteru nehnuteľnosti v zmysle § 2 zákona č. 161/2005 Z. z., ku ktorej možno vrátiť vlastnícke právo. Parcela č. XXX/X je v súčasnosti zapísaná na LV č. XXX ako parcela registra C evidovaná na katastrálnej mape s druhom pozemku orná pôda o výmere 37 382 m2, a keďže je ornou pôdou, spĺňa podmienky na vydanie v zmysle § 2 ods. 1 písm. a/ zákona č. 161/2005 Z. z.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolený súd“) uznesením z 23. mája 2018 sp. zn. 4 Cdo 184/2017 dovolanie žalobkyne (ktorým bola napadnutá zmeňujúca časť rozsudku odvolacieho súdu) odmietol a žalovanému priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

V dovolacom konaní žalobkyňa namietala správnosť právneho názoru odvolacieho súdu o nesplnení podmienky charakteru pozemku pri parcele č. XXX/X a argumentovala tým, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, ktorá uzatvára, že vo vzťahu k reštitučným sporom je potrebné aplikovať extenzívny výklad v prospech reštituenta, a to aj v prípade, ak ide o pozemok, ktorý je evidovaný ako zastavaný, aj keď v skutočnosti zastavaný nie je a je ho možné využiť na poľnohospodársky účel. Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí zdôraznil, že otázkou, ktorá mala zásadný význam vo vzťahu k vydaniu a navráteniu vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam bola tá skutočnosť, či bolo možné vydať nehnuteľnosti - pozemky, ktoré sú ako druh zapísané v evidencii nehnuteľností ako zastavené plochy a nádvorí. Pri riešení tejto otázky vyvodil záver, že reštitučný zákon treba vykladať širšie a vľaznejšie v prospech oprávnenej osoby, a preto je možné vydať a navrátiť vlastníctvo aj k nehnuteľnostiam druhovo označeným v katastri nehnuteľností ako zastavané plochy a nádvorí, ostatné plochy a vodné plochy. Podľa názoru dovolacieho súdu sa odvolací súd pri riešení tejto otázky neodklonil od právnych záverov vyjadrených v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 238/2013 a M-Sždov 13/2012 (na ktoré poukazovala dovolateľka v dovolaní), podľa ktorých bolo možné vydať a navrátiť vlastnícke právo aj k nehnuteľnostiam, ktoré sú v katastri nehnuteľností druhovo označené ako zastavané plochy a nádvorí. Dovolací súd vo svojom rozhodnutí ďalej uviedol, že odvolací súd vyvodil záver, že vydať a navrátiť vlastníctvo aj k nehnuteľnostiam druhovo označeným v katastri nehnuteľností ako zastavané plochy a nádvorí, ostatné plochy a vodné plochy, je možné len v tom prípade, ak žalobkyňa, na ktorej je dôkazné bremeno preukáže, že slúžia bezprostredne poľnohospodárskej výrobe alebo sú pre ňu nepostrádateľné, pričom vychádzal z ustanovenia § 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 161/2005 Z. z. a poukázal na poznámku k tomuto ustanoveniu, v ktorej je odkaz na zákon č. 220/2004 Z. z. a č. 245/2003 Z. z., v zmysle ktorých poľnohospodárskou pôdou sa rozumejú pozemky, ktoré sú ako poľnohospodárska pôda využívané na poľnohospodársku výrobu. Zároveň konštatoval, že žalobkyňa sa nevedela vyjadriť, za akým konkrétnym účelom sa sporná parcela využíva. Dôvodom zamietnutia žaloby v tejto časti teda nebola skutočnosť, že predmetná parcela je v katastri nehnuteľností označená druhovo ako zastavané plochy a nádvorí, ale neunesenie dôkazného bremena zo strany žalobkyne na preukázanie toho, akému účelu predmetná parcela slúži.

4. Na základe sťažnosti žalobkyne Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) nálezom zo 4. augusta 2020 sp. zn. I. ÚS 412/2018-50 rozhodol, že najvyšší súd uznesením z 23. mája 2018 sp. zn. 4 Cdo 184/2017 porušil základné právo žalobkyne na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Žalobkyňi priznal úhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom. Uviedol, že krajský súd na odvolacom pojednávaní zamietol návrh sťažovateľky na vykonanie miestnej ohliadky zameranej na preukázanie účelu využívania spornej parcely. Z fotografie spornej parcely, ktorú mu predložil žalovaný usúdil, že ju tvorí trávnatá plocha pri nejakých budovách, o ktorých žalovaný tvrdil, že ide o nebytové budovy - sušiareň tabaku. Krajský súd bol toho názoru, že miestnou ohliadkou by nebolo možné zistiť účel využívania spornej parcely lepšie než z fotografie. Krajský súd teda zhrnul, že sťažovateľka nepreukázala účel využívania spornej parcely a dôkaznú núdzu pričítal na jej ťarchu. Krajskému súdu teda pri rozhodnutí sporu vôbec neprekážalo, že sťažovateľku zaviazal preukazovať účel využitia nehnuteľností, ktorú nevlastní (navrhuje jej reštitúciu), ba čo viac, sporná parcela je priamo vo vlastníctve žalovaného. Sťažovateľke tým bolo v spore vzhľadom na jej možnosti uložené bez rozumného dôvodu uniesť neprímerané dôkazné bremeno. Nezohľadnenie tejto skutočnosti, pretože priamo na nej bolo založené rozhodnutie sporu, považoval ústavný súd za svojvoľné. Sťažovateľka v podanom dovolaní argumentovala svojvoľou krajského súdu pri zisťovaní skutkového stavu a pri následnom právnom posúdení sporu. Formálne z dôvodu pretrvávajúcej (v čase podania dovolania ustálenej) rozhodovacej praxe dovolacieho súdu o neprípustnosti kumulácie dovolacích dôvodov podľa § 420 a § 421 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „C. s. p.“) ako dovolací dôvod označila iba § 421 ods. 1 písm. a) C. s. p. Vo svojej dovolacej argumentácii však krajský súd kritizovala (hoci okrajovo) aj za jeho skutkový záver o neunesení dôkazného bremena v situácii, keď nevyhovel jej návrhu na vykonanie dôkazu miestnou ohliadkou. Materiálny základ sťažovateľkinej dovolacej námietky teda primárne spočíval v odoprení procesných práv pri dokazovaní opodstatnenosti jej tvrdení, ktoré podľa jej názoru mali následne viesť krajský súd k opačnému meritórnemu právnomu

posúdeniu veci. Označenie námietky nič však nemení na jej materiálnom základe - svojvôli pri zisťovaní skutkového stavu, ktorého ustálená podoba mala až následne podľa mienky sťažovateľky viesť k odlišnému právnemu posúdeniu jej kauzy. Hodnotenie obsahovej stránky (podstaty) dovolacích námietok podľa názoru ústavného súdu mohlo najvyšší súd viesť aj k úvahe o prípustnosti sťažovateľkinho dovolania podľa § 420 písm. f) C. s. p. Objektivita a spravodlivosť rozhodovacieho procesu ako determinanty rešpektu k základnému právu na súdnu ochranu vyžadovali podľa názoru ústavného súdu v predmetnej veci od najvyššieho súdu upustiť od striktné formalistického prístupu k hodnoteniu dovolania sťažovateľky. Ústavný súd vo svojom náleze poukázal aj na skutočnosť, že najvyšší súd rozhodol o podanom dovolaní 23. mája 2018, teda s vedomím zásadnej zmeny judikatúrneho prístupu k otázke kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania tak, ako ho zaviedlo uznesenie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu zo 7. mája 2018 sp. zn. 1 V Cdo 1/2018, a súčasne s vedomím, že sťažovateľka v čase podávania dovolania nemohla narábať s neistým predpokladom budúceho obratu v judikatúre. Najvyšší súd preto nemohol v prospech procesného odmietnutia dovolania proti svojvôli krajského súdu efektívne argumentovať podľa jeho názoru nesprávne označeným dovolacím dôvodom (formalizmom), pretože sťažovateľke tým cez zablokovanie prístupu k súdu zároveň odoprel prístup k spravodlivosti. Sťažovateľka podala dovolanie v čase uplatňovania právneho názoru dovolacieho súdu o neprípustnosti kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania podľa § 420 a § 421 C. s. p. Preto v záujme jeho meritórneho prejednania svoje dovolanie v explicitnej rovine koncipovala ako podané podľa § 421 C. s. p.. Najvyšší súd však o jej dovolaní rozhodoval v čase, keď existovalo „nové“ uznesenie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktoré razilo úplne opačný rozhodovací postoj ku kumulácii dôvodov prípustnosti dovolania. V popísaných okolnostiach ústavný súd hodnotil argument najvyššieho súdu ako nekorektný v prvom rade z pohľadu proporcionality právo-aplikačného vyváženia hodnôt, ktoré boli pri rozhodovaní o dovolaní sťažovateľky v hre. Najvyšší súd uprednostnil jednoduchý formalizmus pred koncepciou materiálneho právneho štátu a ochrany základných práv, a to v skutkových (časových) okolnostiach vyznačujúcich sa tým, že v dôsledku neústavného skoršieho názoru veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu nebolo spravodlivé požadovať od dovolateľky spracovanie jej dovolania v podobe, ktorej absenciu jej najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí vytkol, hoci mu už v čase rozhodovania neudržateľnosť zákazu kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania bola známa. Argumentácia, podľa ktorej sťažovateľka nesprávne označila dovolací dôvod, je potom nesprávne aj formálne, pretože napadnutá svojvôľa krajského súdu musela byť v okolnostiach sťažovateľkinej kauzy hodnotená ako dôvod prípustnosti dovolania, a zároveň dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) C. s. p.

5. Najvyšší súd je viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze zo 4. augusta 2020 sp. zn. I. ÚS 412/2018-50 (§ 134 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

6. So zreteľom na povahu a účel dovolacieho konania dospel najvyšší súd k záveru, že v danej procesnej situácii, ktorá nastala po náleze ústavného súdu, pre dosiahnutie zmyslu a podstaty jeho nálezu zo 4. augusta 2020 sp. zn. I. ÚS 412/2018-50 prichádza v dovolacom konaní do úvahy len zrušenie dovolaním napadnutej (zmeňujúcej) časti rozhodnutia odvolacieho súdu z dôvodu porušenia práva žalobkyne na spravodlivý proces podľa § 420 písm. f) C. s. p. konaním odvolacieho súdu. Za danej situácie bude preto potrebné doplniť dokazovanie vo vzťahu k účelu využívania spornej parcely bez toho, aby bola žalobkyňa zaťažená neúmerným dôkazným bremenom tak, ako je to uvedené v predmetnom náleze ústavného súdu.

7. Z týchto dôvodov dovolací súd zmeňujúcu časť rozsudku odvolacieho súdu podľa § 449 ods. 1 C. s. p. zrušil a podľa § 450 C. s. p. mu vec vrátil na ďalšie konanie s tým, že v zmysle § 453 ods. 3 C. s. p. v novom rozhodnutí vo veci rozhodne aj o nároku na náhradu trov dovolacieho konania.

8. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.